

Гроші, фінанси і кредит

Федорович Ірина Михайлівна

к.е.н, старший викладач кафедри фінансового менеджменту та страхування
Тернопільського національного економічного університету

Вацлавський Олег Іванович

к.е.н, старший викладач кафедри фінансового менеджменту та страхування
Тернопільського національного економічного університету

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

В системі споживчого кредитування найбільш важлива роль належить операціям, що здійснюються банківськими установами. Це пояснюється тим, що надання кредитів у грошовій формі може здійснюватися тільки фінансовими установами. Проте, конкуренцію банкам із питань споживчого кредиту створюють небанківські фінансово-кредитні установи (ломбарди, кредитні спілки, лізингові, факторингові кредитні фінансові установи, інвестиційні компанії та інші). Вони видають «швидкі гроші» на короткий термін, без застави та без інших додаткових умов оформлення позички, акумулюючи тимчасово вільні грошові кошти і розміщуючи їх у формі кредиту. За своїм загальним функціональним призначенням небанківські фінансово-кредитні установи аналогічні банкам, але все ж відрізняються від них, як в особливостях руху тимчасово вільних коштів, так і у формах надання кредиту (табл.1).

Слід враховувати і те, що участь у процесі надання кредитних послуг посередниками передбачає в обов'язковому порядку залучення комерційних банків. Останні здійснюють не тільки забезпечення кредитних операцій ресурсами, а й виконують багато інших важливих фінансових функцій. До них, зокрема, відносяться проведення контролю за цільовим використанням коштів, зниження ризику неповернення наданих позичальнику ресурсів, організація

погашення та обслуговування кредитних операцій, координація діяльності посередників кредитування.

Таблиця 1

Спільні та відмінні риси між банками та небанківськими фінансово-кредитними установами*

Спільні риси	Відмінні риси	
	Банки	НФКУ
Операції здійснюються на ринку	Ризик є нижчим, ніж у небанківських установах	Ризикованість фінансових операцій досить висока
Забезпечують опосередковане фінансування учасників економічної діяльності	Широка спеціалізація фінансової діяльності	Вузька спеціалізація діяльності
Конкуренція за клієнтів	Мають дозвіл на здійснення великої кількості операцій	Невеликий перелік фінансових послуг
Розміщуючи свої ресурси в доходні активи, купують боргові зобов'язання, створюючи власні вимоги до інших економічних суб'єктів	Перевіряють потенційного клієнта на рівень офіційного доходу, кредитну історію, наявність дійсних кредитів	Не проводять перевірку даних про клієнта та не враховують це при видачі кредиту
Мають однакові зобов'язання та вимоги	Для оформлення кредиту потрібно досить багато необхідних документів	За наявності мінімальної кількості документів можуть швидко оформити кредит
Державний контроль	Діяльність регулює НБУ.	Уповноваженим органом є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

*Джерело: складено автором самостійно.

Співробітництво комерційних банків з посередниками створює умови для формування комбінованого банківського споживчого кредиту, який являє собою одну з важливих складових споживчого кредитування. Банківські установи можуть здійснювати операції, пов'язані з використанням різних видів споживчого кредитування. Кожний банк займає певну частку на ринку споживчих кредитів [1, с. 118].

Розвиток прямих видів споживчого банківського кредитування є важливою складовою стратегії багатьох банків. Прикладом є впровадження позик, що за способом надання мають готівковий характер або встановлення кредитного ліміту на платіжну картку. Об'єктами кредитування є оплата послуг, подій, відпочинку, навчання, продуктів харчування. При цьому контроль за цільовим призначенням таких позик з боку банківської установи не

є обов'язковим. Не завжди доцільним є вимагання від позичальників будь – якого товарного забезпечення.

Іншим учасником договірних відносин споживчого кредитування є позичальник – фізична особа. Поняття фізичної особи міститься у ст. 24 ЦК України, де встановлюється, що людина, як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою. Пунктом 22 ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» конкретизується, що споживачем є фізична особа, яка замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [2].

Водночас існує конкуренція комерційних банків з кредитними спілками на ринку споживчого кредитування. В розвинених країнах перелік послуг кредитних спілок не обмежується позиками членам. До інших послуг відносять випуск кредитних карток, консультаційні послуги тощо. Переваги останніх полягають у простоті отримання готівки, більш привабливих відсоткових ставках, максимальній наближеності їх до безпосередніх позичальників, які за спрощеною схемою можуть отримати кредит навіть у незначних розмірах, а також у можливості підходити до відбору членів, що і є їх клієнтами, тому при видачі кредиту можна спростити етап перевірки кредитоспроможності позичальника. Недоліком можна назвати те, що дані кредитні установи працюють тільки зі своїми пайовиками та мають відносно обмежені ресурси.

Послуги, що надають ломбарди, теж є унікальними та характерні тільки для даного виду фінансових інститутів. Не дивлячись на незначний обсяг активів та операцій, що здійснюються ломбардами, операції, які вони реалізують є важливими для населення будь-якої країни та офіційно не виконуються іншими установами [3, с. 48]. Для фізичних осіб можливість отримати грошові кошти в обмін на певні цінності у будь-який період часу, а потім за умови наявності грошей повернути цінність у власність, є важливим механізмом забезпечення платоспроможності населення та підтримки фінансової стабільності у період недостатності фінансових ресурсів.

Відтак, позитивний вплив фінансових посередників на ринку споживчого

кредитування для економіки полягає в тому, що: шляхом надання кредитів банківська система організовує й обслуговує рух капіталу, забезпечує його залучення, акумуляцію та перерозподіл у ті сфери виробництва та обігу, де виникає дефіцит капіталу; відбувається розвиток та вдосконалюється структура виробництва товарів споживання; підвищується рівень задоволення потреб населення в існуючих товарах народного споживання та рівень життя громадян в цілому; створюються передумови для формування нових потреб, що позитивно позначається на зростанні суспільного виробництва.

Слід відзначити позитивний вплив надання фінансовими посередниками споживчого кредиту на розвиток заощаджень населення. Так, заощадження населення передують видачі споживчого кредиту в силу обов'язкової умови покриття частини витрат, на які надається кредит, власними коштами позичальника. Для банківської системи споживчий кредит забезпечує: зростання кількості поточних рахунків населення в банках як додаткового джерела грошових коштів для банків, що можуть бути використані на цілі поточного кредитування у межах залишку на рахунку; зміцнення стійкості грошового обігу; стимулювання заощаджень населення; прискорення оборотності коштів; отримання доходу у вигляді процентів та комісій за користування кредитом.

Однак варто зазначити, що сучасні проблеми економічного розвитку країни - відсутність належного структурного реформування, неоднозначної фіскальної політики, змін відносин власності, а також проблеми самих підприємств, і в першу чергу їхнього фінансового менеджменту на мікрорівні призводять до значних порушень кінцевих строків погашення банківського кредиту і зростання обсягів безнадійної заборгованості. Тому що за подібних обставин, окрім здійснення необхідних заходів макроекономічного характеру, які б сприяли нормалізації фінансового стану позичальників, перед банківськими установами при організації кредитування постає завдання вибору більш ретельного підходу як до оцінки кредитоспроможності клієнтів, так і до контролю за використанням наданих позик.

Список використаної літератури

1. Стороженко О. О. Організація споживчого кредитування в Україні. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27(2). С. 116-120.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» № 1791-VIII від 20.12.2016 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
3. Охрименко І. Б. Необхідність та напрями удосконалення регулювання споживчого кредиту в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 16(2). С. 46-50.